

УДК 027.54.081

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ СЛУЖБОЮ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ (СІАЗ) НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО НАН УКРАЇНИ

Єрмолаєва Г.А.

Відокремлений підрозділ «Миколаївська філія
Київського національного університету культури і мистецтв»

Мельниченко В.О.

Київський університет культури

У даній статті розглядається діяльність бібліотек як інформаційно-аналітичних центрів, що здійснюють інформаційну підтримку органів державної влади. Зокрема, розглянута діяльність Служби інформаційно-аналітичного забезпечення (СІАЗ) Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського НАН України як приклад ефективного інформаційного супроводу діяльності владних структур. Проаналізовано структуру служби, її функції та напрямки діяльності. Надано характеристику інформаційно-аналітичної продукції, що готується на замовлення представників органів влади.

Ключові слова: Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ), органи державної влади, інформаційно-аналітична продукція, сучасні інформаційні технології.

Постановка проблеми. Розбудова інформаційного суспільства сьогодні є одним із пріоритетних завдань України, яке декларується у багатьох державних нормативно-правових актах, концепціях, програмах та стратегіях розвитку, висвітлюється на чисельних наукових і професійних заходах. Органи державної влади спрямовуються на використання новітніх інформаційних технологій у своїй роботі, а це в свою чергу, відбивається на їхньому інформаційному забезпеченні. На думку ряду фахівців саме інформаційне забезпечення всіх рівнів державного управління визначає сприйняття громадськістю тих чи інших дій влади, рівень координації діяльності центральних і місцевих її органів та адекватність рішень, що приймаються. Саме сьогодні представники органів державної влади потребують максимально функціонального джерела інформації, що здатне допомогти орієнтуватися в складному і неоднозначному світі політики та економіки, одержувати максимум необхідної інформації на тему, що їх цікавить, наприклад, нормативні документи мають супроводжуватися коментарями компетентних фахівців; видання з критичним матеріалом має містити глибокий аналіз помилок і поради, як уникнути їх у майбутньому тощо. Установами, що здатні задовольнити такі запити сьогодні стали провідні бібліотеки України, що за останні два десятиліття перетворилися на справжні інформаційні центри. Тому вивчення діяльності бібліотечних закладів з цього ракурсу є актуальним та доцільним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз фахових публікацій показав, що останнім часом в зв'язку з активізацією процесу інформатизації в Україні, у колі науковців зростає дослідницький інтерес до питання інформаційно-аналітичного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень, зокрема – до інформаційно-аналітичної діяльності бібліотечних структур. Різним аспектам цієї проблеми присвячені праці В. Горового [1-3], Т. Гранчак [4-5], І. Давидової [6], О. Кобелева [7], Л. Ковальчук [8], С. Кулицького [10], О. Онищенко [11], В. Пальчук [12] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявність достатньої кількості публікацій, що присвячені темі інформаційного забезпечення органів влади саме бібліотечними закладами, ця тема є недостатньо дослідженою. Переважна більшість опублікованих робіт присвячена діяльності Служби інформаційно-аналітичного забезпечення (СІАЗ) Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського НАН України, тоді як аналогічну роботу здійснюють й інші бібліотеки.

Метою статті є вивчення досвіду роботи провідної наукової бібліотеки країни щодо інформаційного забезпечення органів влади, а також окреслення стратегічних напрямів, механізму та формування сучасної ефективною служби інформаційно-аналітичного забезпечення у складі провідних бібліотек України.

Виклад основного матеріалу. Наприкінці ХХ ст. функції бібліотек суттєво змінилися. В першу чергу це було пов'язано зі змінами в їхній інформаційній діяльності. Такі зміни були спричинені впровадженням в бібліотечну практику інформаційних технологій та новими запитами суспільства. В. Горовий у своїх працях спрогнозував збільшення ролі системи бібліотечних інформаційних комунікацій у загальній системі соціальних комунікацій, у тому числі і в забезпеченні інформаційно-аналітичного супроводу процесу прийняття управлінських рішень [3]. Підтвердженням цієї тези є досвід роботи Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (СІАЗ НБУВ).

У 1998 р. з метою координації діяльності різних органів та гілок влади в Україні була прийнята «Національна програма інформатизації», що включала чітку постановку завдань щодо реалізації концепції створення сучасної інформаційної інфраструктури України. В її рамках була здійснена робота щодо створення універсальної інформаційної системи безперервного отримання, аналізу й поширення інформації стосовно

політичного, економічного та соціального життя держави, що згодом отримала назву системи інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади (СІАЗ).

Серед відомих установ, що б змогли взяти на себе відповідальність за створення підрозділів СІАЗ розглядалися крупні бібліотеки та науково-технічні й інформаційні центри, в яких акумулюються документи стосовно всіх сфер діяльності держави. Такі установи повинні були перетворитися на центри інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади всіх рівнів. У якості пілотного проекту базовою установою для забезпечення потрібною інформацією владних структур було обрано Національну бібліотеку України ім. В.І. Вернадського (НБУВ) як головний науково-інформаційний центр держави [1]. За ініціатииви її директора академіка НАН О. Онищенка у 1992 р. було створено спеціальний підрозділ, орієнтований на співробітництво з органами державної влади України. Цей підрозділ після відповідної постанови Президії НАН України від 14.12.1995 р. отримав назву служби інформаційно-аналітичного забезпечення та остаточно оформив свою роботу. Для налагодження співробітництва СІАЗ НБУВ з інформаційними підрозділами Верховної Ради і Кабінету Міністрів України 12.12.2005 р. між НАН України та Президією Верховної Ради було укладено спеціальний договір [9].

СІАЗ НБУВ – це науковий підрозділ, діяльність якого полягає у підготовці інформаційно-аналітичної та аналітично-прогнознаї продукції на базі використання інформації електронних і друкованих ЗМІ, всіх видів фондів НБУВ, інших відкритих джерел; предметом спеціальної наукової уваги СІАЗ є дослідження електронних інформаційних технологій в бібліотечній сфері.

Основним завданням служби є інформаційне забезпечення органів державної влади та суспільних інститутів України, моніторинг й опрацювання зростаючих інформаційних потоків, удосконалення процесів введення в широкий суспільний обіг матеріалів з фондів НБУВ.

До основних напрямків діяльності належать: аналіз політичних, соціально-економічних процесів під час ринкових перетворень в Україні; аналіз ставлення до громадського життя в Україні державних структур, громадської думки країн світу; вивчення державотворчого, законодавчого процесів у зарубіжних країнах і зіставлення їх із законотворчою практикою в Україні; узагальнення досвіду роботи інформаційно-аналітичних структур системи бібліотек з ефективного використання фондів, активного введення в обіг наукової та іншої інформації, необхідної для підвищення ефективності діяльності органів державної влади.

Пріоритетними напрямами розвитку СІАЗ є використання новітніх інформаційних технологій, передових методів моніторингу й обробки інформації, посилення аналітичної і прогнознаї складової в інформаційно-аналітичних матеріалах служби.

До складу служби входять два відділи: відділ політологічного аналізу (здійснює інформаційний супровід економічних, політичних, національних, соціальних та культурно-освітніх процесів у дер-

жаві, діяльності органів влади, політичних партій та громадських і культурних організацій тощо, підготовку інформаційно-аналітичної та аналітично-прогнознаї продукції, досліджує актуальні проблеми інформаційно-бібліотечних технологій) та відділ оперативної інформації (виконує термінові замовлення на інформаційно-аналітичні матеріали та готує оглядові продукти на базі аналізу інформації електронних і друкованих ЗМІ, відповідних інформаційних ресурсів у фондах НБУВ; досліджує науково-прикладні проблеми розвитку інформаційних технологій).

Наприкінці 2014 р. СІАЗ НБУВ разом із Фондом Президентів України та Національною юридичною бібліотекою були об'єднані у Центр досліджень соціальних комунікацій. Це науково-дослідний підрозділ НБУВ, фахівці якого досліджують інформаційно-технологічні особливості формування національного інформаційного формуювання національного інформаційного простору в період інформаційного протистояння; особливості функціонування національних бібліотек як суб'єктів національного інформаційного ресурсу, спрямованого на зміцнення інформаційного суверенітету та забезпечення інформаційної безпеки; проблеми використання інформаційного ресурсу соціальних мереж в інтересах розвитку інформатизації та соціально-економічного і культурного розвитку [13].

Серед абонентів інформаційно-аналітичної продукції СІАЗ найвищі та регіональні управлінські структури (Адміністрація Президента України, Кабінет Міністрів України, Ради національної безпеки і оборони України, Інституту законодавства Верховної Ради України, Комітети Верховної Ради України – понад 2000 корпоративних абонентів; обласні, міські, районні державні адміністрації, ради – понад 1380 абонентів), громадські організації (по лінії УСПП – понад 400 абонентів), інформаційні центри, наукові установи та ін.

Робота служби здійснюється шляхом добору та аналізу необхідної інформації з подальшою її презентацією як для владних структур так і широким загалом. На основі періодичних видань СІАЗ готує щоденні анотовані матеріали, орієнтовані на представників влади, огляди ЗМІ, аналітику, що відображає актуальні події в житті України. Такі зведення публікуються у спеціальному бюлетені реферативних матеріалів «Україна: події, факти, коментарі», вихід якого було започатковано у 2001 р. Водночас служба займається підготовкою аналітичних матеріалів на замовлення щодо важливих питань економічного й політичного розвитку за кордоном, проводить порівняльний аналіз законодавчих актів різних країн із відповідними проектами законодавчих актів України.

Діяльність СІАЗ сприяє становленню української держави на міжнародній арені у контексті зміцнення взаємозв'язків з євроатлантичними структурами, зокрема допомагає вищим органам влади у підготовці довідкових матеріалів для забезпечення роботи делегацій у різних країнах. За період своєї діяльності СІАЗ надала допомогу українським делегаціям під час візитів до Південної Кореї, Туреччини, Франції, Македонії, Греції, Швеції тощо [9].

Одним із провідних напрямів діяльності СІАЗ є вивчення ситуації в регіонах шляхом аналізу

регіональної преси. У зв'язку з цим службою започатковано видання «Вісті з регіонів». Значним попитом у представників законодавчої і виконавчої влади користуються аналітичні матеріали стосовно демократичних перетворень в українському суспільстві, його політичної структуризації, формування виборчих механізмів тощо. Також СІАЗ активно займається аналізом та висвітленням економічної проблематики, узагальнюючи погляди експертів з питань функціонування енергетичної галузі, банківської системи, розв'язання важливих економічних проблем, розвитку міжнародного економічного співробітництва.

Служба активно розробляє і використовує електронні інформаційні технології шляхом підготовки електронних періодичних видань з подальшим розміщенням їх на сайтах органів державної влади. Все це дозволяє прискорити опрацювання значних обсягів інформації, розширити географію використання джерел інформації, прискорити доставку замовникам інформаційно-аналітичної продукції.

Високий фаховий рівень працівників СІАЗ дозволяє службі включатися у вирішення масштабних інформаційних завдань загальнодержавного значення та долучатися до аналізу урядових програм, а також самостійно виконувати планові науково-дослідні теми як, наприклад, «Інформаційно-аналітичне забезпечення органів державної влади з вивчення соціально-політичної та економічної ситуації в регіонах України» [1].

За більше ніж 20 років свого функціонування СІАЗ створила і представила у вільному доступі потужні, регулярно оновлювані інформаційні ресурси, основними з яких є інформаційно-аналітичні журнали «Україна: події, факти, коментарі» та «Національна безпека: геополітичні, соціально-економічні та інші фактори»; інформаційно-аналітичні бюлетені «Економічне життя України», «Політичні партії і громадські об'єднання», «Відгуки про діяльність владних структур», «Безпека підприємництва», «Конституційна Асамблея: політико-правові аспекти діяльності», «Шляхи розвитку української науки»; додатки до журналу «Україна: події, факти, коментарі»: «Шляхи розвитку української науки», «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки», «Резонанс»; інформаційно-аналітична система «Бібліометрика української науки», призначена для надання суспільству цілісної картини стану вітчизняного наукового співтовариства. У системі представлені бібліометричні портрети

вітчизняних вчених і наукових колективів, університетів і академічних установ, наукових періодичних видань. Для вчених наведено індекси Гірша в системах Google Scholar і Scopus. Система містить також бібліометричні показники українських журналів і установ за даними світових наукометричних платформ Web of Science, Scopus, Ranking Web of Research Centers та ін.

Репертуар вище перелічених ресурсів постійно оновлюється та розширюється. Так, за даними 2017 р. для забезпечення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування СІАЗ підготовлено та надано у друкованому та електронному вигляді 14 найменувань, 297 випусків інформаційно-аналітичних, оглядово-прогностичних бюлетенів, зокрема: «Шляхи розвитку української науки» (5 вип.), «Соціальні мережі як чинник інформаційної безпеки» (21 вип.), «Проблеми інформатизації» (21 вип.), «Україна: події, факти, коментарі» (24 вип.), «Резонанс» (25 вип.), «Політичні організації в демократичному процесі» (22 вип.), «Безпека інформаційної сфери» (14 вип.). В цьому ж році започатковано видання нового інформаційного продукту «Інформаційна ситуація в Україні (аналіз тижневого масиву регіональної електронної інформації)» (50 вип.), спрямованого на моніторинг та аналіз інформаційної картини медіаполя регіонів [7].

Наведені дані дозволяють стверджувати, що сьогодні СІАЗ – це поважна інформаційно-аналітична структура, фахівці якої ретельно відстежують усі суспільні, політичні економічні процеси в Україні, аналізують думки громадян зарубіжних країн щодо подій в нашій державі та її взаємовідносин із зарубіжними партнерами.

Висновки і пропозиції. Отже, виходячи з вищевикладеного, можна констатувати, що відмінною рисою інформаційно-аналітичних служб при бібліотеках є їх органічна включеність у відповідні сфери діяльності, функціональні і організаційні взаємовідносини з соціальними інститутами і конкретними організаціями. При цьому бібліотечні структури під час інформаційного супроводу діяльності владних структур є нейтральними майданчиками щодо тих чи інших процесів, вони здатні оперативно реагувати на динаміку інформаційних потреб органів державної влади з метою подальшого удосконалення форм і змісту їх обслуговування. Це дає змогу об'єктивно досліджувати процеси, що відбуваються в українському суспільстві і надавати якісну синтезовану інформаційну продукцію органам державної влади.

Список літератури:

1. Горювий В.М. Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (1992-2006): етапи становлення [Електронний ресурс] / В.М. Горювий // Офіційний веб-портал Державної архівної служби України. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU-1-6-2006/05.pdf>, вільний (дата звернення: 01.11.2018). – Назва з екрана.
2. Горювий В.М. Соціальні інформаційні бази і розвиток бібліотечного інформаційного потенціалу (1991-2006 рр.): дис. д-ра іст. наук / В.М. Горювий ; Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – Київ, 2006. – 392 с.
3. Горювий В. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс : монографія / В. Горювий ; наук. ред. Л.А. Дубровіна ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – Київ: [НВЦ НБУВ], 2010. – 360 с.
4. Гранчак Т. Інформаційно-аналітичний супровід управлінських рішень з реалізації державної етнонаціональної політики / Т. Гранчак // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. – 2009. – Вип. 23. – С. 139-155.
5. Гранчак Т. Місце і роль інформаційно-аналітичних структур у системі політичної комунікації / Т. Гранчак // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського. – 2010. – Вип. 26. – С. 29-44.

6. Давидова І.О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві : монографія / І.О. Давидова. – Харків: ХДАК, 2005. – 295 с.
7. Кобелев О.М. Інформаційна аналітика в структурі бібліотечної діяльності в Україні : монографія / О.М. Кобелев ; Харк. держ. акад. культури. – Харків: ХДАК, 2012. – 245 с. – (Аналітика). – Бібліогр.: с. 209-245.
8. Ковальчук Л. Роль публічних бібліотек м. Києва у створенні єдиного інформаційного простору / Л. Ковальчук // Бібліотечна планета. – 2006. – № 1. – С. 22-24.
9. Кондратенко О.Ю. Інформаційне забезпечення вищих органів державної влади та електронне урядування [Електронний ресурс] / О.Ю. Кондратенко // Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ. Серія: економіка, право, політологія, туризм. – Режим доступу: <http://jrn1.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/view/3176>, вільний (дата звернення: 26.11.2018). – Назва з екрана.
10. Кулицький С.П. Основи організації інформаційної діяльності у сфері управління : навч. посіб. / С.П. Кулицький. – Київ: МАУП, 2002. – 224 с.
11. Онищенко О.С. Українські бібліотеки у 90-роках ХХ століття. Основні тенденції розвитку та напрями діяльності / О.С. Онищенко // Бібліотечний вісник. – 2009. – № 3. – С. 12-23.
12. Пальчук В.Е. Бібліотеки в інформаційно-аналітичному забезпеченні органів державної влади : монографія / В. Пальчук ; [наук. ред. В.М. Горовий] ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. – Київ: НБУВ, 2014. – 279 с.
13. Присяжна Л.В. Роль бібліотечно-інформаційних продуктів у задоволенні потреб органів державної влади в інформації [Електронний ресурс] : (на прикладі НБУВ) / Л.В. Присяжна // Матеріали 6-ої міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства», 10-11 верес. 2015 р., Львів. – Режим доступу: <http://ir.nmu.org.ua/handle/123456789/148431>, вільний (дата звернення: 26.11.2018). – Назва з екрана.

Ермолаева А.А.

Отдельное подразделение «Николаевский филиал
Киевского национального университета культуры и искусств»

Мельниченко В.А.

Киевский университет культуры

**ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ
ОРГАНОВ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ВЛАСТИ СЛУЖБОЙ ИНФОРМАЦИОННО-
АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ (СИАО) НАЦИОНАЛЬНОЙ БИБЛИОТЕКИ
УКРАИНЫ ИМЕНИ В.И. ВЕРНАДСКОГО НАН УКРАИНЫ**

Аннотация

В данной статье рассматривается деятельность библиотек как информационно-аналитических центров, которые осуществляют информационную поддержку органов государственной власти. В частности, рассмотрена деятельность Службы информационно-аналитического обеспечения (СИАО) Национальной библиотеки Украины имени В.И. Вернадского НАН Украины как пример эффективного информационного сопровождения деятельности структур власти. Проанализирована структура службы, ее функции и направления деятельности. Подана характеристика информационно-аналитической продукции, которая готовится для представителей органов власти.

Ключевые слова: Служба информационно-аналитического обеспечения органов государственной власти (СИАО), органы государственной власти, информационно-аналитическая продукция, современные информационные технологии.

Yermolayeva G.A.

Separated Subdivision «Mykolaiv Branch of
Kyiv National University of Culture and Arts»

Melnichenko V.O.

Kiev University of Culture

**INFORMATION SUPPLY OF THE MANAGING ACTIVITIES
OF THE STATE AUTHORITIES THAT IS PROVIDED BY THE INFORMATION
ANALYTICAL SUPPORT SERVICE OF VERNADSKY NATIONAL LIBRARY
OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE**

Summary

This article is about the activities of the libraries as information and analytical centers that provide information support for public authorities. In particular, the activity of the Information and Analytical Support Service of the Vernadsky National Library of the National Academy of Sciences of Ukraine is considered as an example of effective information support of the authorities' activities. The structure of the service, its functions and field of concerns are analyzed. The characteristic of information and analytical products that are prepared for the representatives of government authorities is added.

Keywords: Information and Analytical Service of State Authorities, state authorities, information and analytical products, modern information technologies.